

با حضور در یک برنامه تلویزیونی با ارد احتمال انفجار هواپیما با شلیک موشک گفت: «آتش بیش از یک دقیقه در هواپیما می‌سوزد. امکان انفجار این هواپیما بر اثر شلیک موشک از لحاظ فنی وجود ندارد.» در حالی که در همان روز ۱۹ دی ماه سی‌ان‌بی‌سی به نقل از مقامات آمریکایی اعلام کرد: «مقامات اطلاعاتی آمریکا اعلام کردند که تصاویر ماهواره‌ای شناسایی مادون قرمز مستقر در فضا با اطمینان شلیک و نزدیک شدن دو موشک سطح به هوا به بدنه هواپیما را نشان می‌دهد.»

نخست‌وزیر کانادا نیز ۱۹ دی ماه در یک کنفرانس خبری اعلام کرد، براساس اطلاعاتی که از منابع مختلف به آن‌ها رسیده و همچنین اطلاعات سازمان اطلاعاتی کانادا، هواپیما اوکراینی در اثر شلیک یک موشک زمین به هوای ایرانی سقوط کرده است.

۲۰ دی‌ماه ایرنا، خبرگزاری وابسته به دولت با انتشار گزارشی با اشاره به موج خبری ایجادشده درباره سقوط هواپیمای اوکراینی ۷ دلیل برای اثبات دروغ بودن ادعای برخورد موشک با هواپیمای اوکراینی را مطرح می‌کند، از جمله بی‌توجهی به خبر رویترز که شلیک موشک را مردود می‌داند، صحبت‌های فیلم اولیه که به آتش گرفتن هواپیما اشاره دارد و حرفی از اصابت موشک نیست، تفاوت محل سقوط هواپیما و محل ادعایی برخورد موشک، قطع ارتباط هواپیما با برج مراقبت که به دلیل مشکل سیستمی رخ داده، عدم وجود اثرات برخورد موشک روی لاشه هواپیما، حوادث مشابه شرکت بوئینگ و ماجرای جعبه سیاه و یک سناریوی سیاسی با سه هدف تحت تاثیر قرار گرفتن عملیات شهید سلیمانی، برخورد موشک روسی به هواپیمای اوکراینی و بلند شدن آتش تیش بین دو کشور و نقش ایالات متحده را در نظر می‌گیرد. شاید این تحلیل و بی‌خبری ایرنا از این جهت دور از ذهن نباشد که به گفته وزیر امور خارجه وقت کشور، محمدجواد ظریف، مقامات بلندپایه دولت از جمله وزیر امور خارجه در گفت‌وگوهای محرمانه دخالت داده نشدند و از ماجرای سقوط اطلاعاتی نداشتند. او در فایل صوتی که در آن به توضیح موقوف به سعید لیلزلا پرداخته و بدون هماهنگی اش پخش شد، گفته بود: «من ظهر جمعه رفته جلسه ویژه‌ای که در دبیر خانه شورای امنیت بود، عرض کردم که حالا دنیا دارد می‌گوید موشک خورده، اگر واقعاً موشک خورده بگویید ببینیم چجوری می‌تونیم علاج

مردمی که گمانه‌زنی‌های اولیه سقوط را غیرواقعی می‌دانستند و مقصر بودن عامل داخلی در این فاجعه تلخ انسانی را غیرممکن، حالا به نقطه‌ای رسیده‌اند که در پی تردید و اضطراب برخی حوادث اولین حرف‌شان این است: «واقعیت غیر از این است...»

کنیم، خدشاهاده آنگونه با من برخورد کردند که انگار کفر ابلیس گفتم و گفتند برو توبیت بز و تکذیب کن در صورتی که آقایان صبح پنجشنبه می‌دانستند موشک خورده.» در عین حال رسانه‌های اصولگرا بر دخالت آمریکا و اسرائیل در این موضوع تاکید می‌کردند و احتمال جنگ الکترونیک را قوی می‌دانستند. این موضوع به‌ویژه پس از اعلام رسمی علت سقوط هواپیما، پرنیگت می‌شود. باشگاه خبرنگاران جوان و خبرگزاری تسنیم از دست پنهان آمریکا در این ماجرا نوشتند و روزنامه فرهیختگان به حضور هواپیمای اوکراینی سه هفته پیش از ماجرا در اسرائیل اشاره کرد که البته نقش این موضوع در ماجرای سقوط مشخص نشد.

▼ وای از غمی که تازه شود با غمی دگر

تکذیب‌های بی در پی، سه روز انکار واقعیت و سرانجام صبح تلخ ۲۱ دی‌ماه و بیانیه ستاد کل نیروهای مسلح که مسئولیت این حادثه را متوجه داخل کرد، چنان شوکی به جامعه وارد کرد که به گفته بسیاری تلخ‌تر و شوکه‌کننده‌تر از خبر شنیدن سقوط هواپیما بود. در این اطلاعیه اعلام شد، به دلیل تهدید رئیس جمهور و فرماندهان نظامی آمریکا نیروهای مسلح برای پاسخگویی به حملات احتمالی در بالاترین سطح آماده‌باش قرار داشتند. در ساعات پس از انجام عملیات موشکی، پروازهای جنگی نیروهای تروریستی آمریکایی پیرامون کشور افزایش یافته و مشاهده اهداف متعدد بسر روی رادار موجب حساسیت بیشتر در مجموعه‌های پدافند هوایی گردید. پرواز شماره ۷۵۲ خطوط هوایی اوکراین در چنین شرایط بحرانی از فرودگاه امام حرکت کرده و بر اثر بروز خطای انسانی مورد اصابت قرار گرفته است.

«خطای انسانی» واژه‌ای بود که پس از برعهده گرفتن مسئولیت این اقدام به دفعات مطرح شد. سردار حاجی‌زاده، فرمانده هوافضای سپاه در نشست خبری همان روز اعلام کرد، صبح روز چهارشنبه وقتی از این خبر مطلع شد، بلافاصله به مسئولان اطلاع داد: «بسه من گفتند که هدفی را زدیم، ولی تقارن آن یک مقدار من را به شک انداخت. من غرب کشور بودم، ولی بلافاصله به سمت تهران آمدم. ولی بین راه با مسئولان تماس گرفتم و گفتم این اتفاق افتاده و من احتمال بالا می‌دهم که هواپیمای خودی را زدیم.» او تقصیر را از گردن سازمان هواپیمایی کشوری برداشت و گفت آن‌ها براساس دانسته‌های خود عمل کرده بودند و در پایان با بیان

اینکه این اتفاق «خطای انسانی» است، تصمیم‌گیری عجولانه یک فرد را علت این اتفاق و فاجعه بزرگ مطرح کرد. پس از اعلام بیانیه ستاد، اعتراضاتی در نقاط مختلف کشور برگزار شد، چراهای بی‌جوابی در اذهان بود و مردم خواهان برخورد قاطع با افراد خاطی بودند. همین پرونده پیگیری موضوع را باز کرد. برای این سانسحه تلخ و دردناک در دادگاه نظامی پرونده‌ای تشکیل شد اما جلسات این دادگاه مورد اعتراض خانواده‌های قربانیان قرار گرفت و در نهایت پس از سه‌سال‌ونیم رای نهایی دادگاه فروردین‌ماه امسال صادر شد: رای که انتظار خانواده‌های قربانیان را برآورده نکرد. به مناسبت چهارمین سالگرد سقوط ناوای هواپیمای اوکراینی، گفت‌وگویی با برخی خانواده‌های قربانیان انجام داده‌ایم، خانواده‌هایی که در سوگ بی‌پایان عزیزان خود می‌سوزند و همچنان در جست‌وجوی پاسخ پرسش‌های خود هستند. البته بسیاری از خانواده‌ها در پیگیری هم‌میهن حاضر به مصاحبه نبودند و فقط دو نفر از این خانواده‌ها از اذیت‌شدن‌شان در پی گفت‌وگوها و پیگیری‌هایشان گفتند و خانواده اسدی لاری و دانشمند با هم‌میهن گفت‌وگو کردند که در ادامه می‌آید.

▼ مردگانی که زنده نخواهند شد

آقای دانشمند که دختر، دو نوه و همسر دخترش در این حادثه جان‌باخته‌اند در گفت‌وگو با هم‌میهن از حال و هوای این روزهای خانواده‌اش می‌گوید: «من فراموش نکرده‌ام و هفته‌ای یکبار سر خاک بچه‌ها می‌روم. اما همسرم خیلی ناراحت می‌شود و گاهی که یادش می‌افتد می‌گوید بچه‌ها کانادا هستند و دارند زندگی می‌کنند و از این نظر هنوز متعادل نشده‌ایم. درباره دادگاه غیرمستقیم شنیده‌ام و از نظر من بچه‌های من مرده‌اند و هرکاری هم که بکنند از نظر من زنده نخواهند شد و اینکه معلوم شود چه کسی آن‌ها را کشته، برای من مهم نیست. برای من هیجی از این حادثه روشن نشده است و آنطور که برآورد می‌کنند، جزو اسرار است. در نهایت هیچ چیزی بازگردانده نشد، به بچه‌ها موقع رفتن گفتیم طلاهایی که اینجا نگه می‌داشتیم را از بانک گرفتیم و گفتیم با خودتان ببرید و استفاده کنید و آن‌ها را با خود بردند، پول، وسیله‌های شخصی و هیچ چیزی نصیب ما نشد. تنها کارت بانک و شناسایی که آن هم سوخته بود را تحویل فامیل ما دادند که او هم گفت شما ببینید ناراحت می‌شوید و دست ما نداد.»

❖ فکر می‌کنید در تمام این سال‌ها به همه ابعاد این ماجرا پرداخته و برای شما مشخص شده است؟

اسدی لاری: ما بسیاری از جنبه‌ها را در دادگاه باز کردیم و هیچ‌گونه رسیدگی نشد. از افرادی نام بردیم که دخیل بودند و نام آن‌ها در بین ده نفر نبود و دانستیم که برای مثال پست فرماندهی نیروی مربوطه که حدود ده‌ها واحد شلیک‌کننده تحت نظر داشته، فیلم و مکالمات سامانه شلیک‌کننده را به ما بدهند و حتی درخواست کردیم فیلم فرودگاه را به ما بدهند. مکالمات ۱۵ دقیقه اول جعبه سیاه کابین را به ما بدهند؛ اما هیچ‌وقت به ما ندادند. گفتیم اقداماتی که در این بین شده از وقتی که کادر پرواز شماره ۷۵۱ در تهران نشست و همه اینها فیلم دارد را به ما بدهند، اما نه به ما بلکه به وکلا هم ندادند. در زمینه مکالمات و دستوراتی که در IDOC و SOC صادر شد گفتیم اینها را به ما بدهند که آیا درخواست کلیت کردن (clear) آسمان بوده و در چه مقاطعی آسمان کلیت شده و مسائل مختلفی که به پروتکل‌های نظامی ارتش و سپاه باز می‌گردد و ستاد کل باید ورود می‌کرد را نگفتند و این موارد را هر چند به ما نگفتند اما ما به صورت روشن همه اینها را داریم. اقداماتی که باید بین سازمان نظامی یعنی SOC و IDOC و مرکز کنترل ترافیک هوایی کشور انجام می‌شود را هیچ‌وقت به ما نگفتند و البته اطلاعات این موارد را داریم. اقداماتی که در ارتباط با نمایندگی شرکت هواپیمایی اوکراین در تهران انجام دادند و البته بازجویی کردند را به ما نگفتند. البته الان اطلاعات جالبی را از طرف اوکراینی به دست آوردیم. ابتدا قطع ارتباط را مطرح کردند و بعد متوجه شدیم هیچ قطع ارتباطی در کار نبوده و اینها را در جریان رسیدگی روشن نکردند. دو نیروی کارشناسی تنظیم کردند که یک گروه همگی از نظامی‌ها بودند و متأسفانه اسامی این افراد را هیچ‌وقت برای ما مشخص نکردند؛ هر چند که الان اسامی را داریم. گزارش دوم کارشناسانی بودند که مرور اقدامات قبلی را انجام دادند و در دادگاه از پاسخ دادن به سوالات ما عاجز ماندند. موضوعات فنی مختلفی وجود دارد که روشن نشد و متأسفانه متوجه شدیم بسیاری از مواردی که در دادگاه گفته شد، صحت نداشت. البته اینها چیزهایی نیست که تارک بماند و روشن خواهد شد.

.....

متأسفانه دلیل قانع‌کننده‌ای برای بازگرداندن وسایل بچه‌ها ارائه نشد. چه در خلال تحقیق و چه در مرحله رسیدگی در دادگاه بارها و بارها به صورت شفاهی و کتبی مطرح کردیم و حتی در مراجع بالاتر نیز اعتراض کردیم و این نهاد امنیتی که در واقع همان تیم شلیک‌کننده بوده از ابتدا دستور کارش این بود که تمام وسایل الکترونیکی و کارت شناسایی مسافران را جمع‌آوری و تخریب کنند چرا که می‌دانستند که با قشر فرهیخته‌ای از مسافران روبه‌رو هستند و حتماً عزیزان مادر خلال آن ۴ دقیقه شروع کرده بودند به فیلمبرداری و اگر اینها جمع می‌شد و اطلاعاتی که آن زمان بود، اقدام می‌شد، پرونده قطوری می‌شد علیه کسانی که این جنایت را انجام دادند. هیچ توضیحی به ما ندادند چرا که می‌دانستند هر توضیحی به ضرر آن‌ها خواهد بود.

خانواده‌ها در پرونده‌هایی که در بیرون مطرح است، حضور داشتند و مهمترین آن، پرونده دادگاه عالی آنتاریو است که در اواخر ماه دسامبر گذشته برگزار شد. در این پرونده یک شکایت گروهی مطرح است به نام Class Action که همه عضو آن هستند مگر اینکه کسی اعلام کند نمی‌خواهد عضو باشد. مهمترین کار از بیرون همین بوده و همدردان و دوستان انجمن نیز شاید به‌عنوان نتیجه کار خود بدانند اما واقعیت ندارد و چیزی بود که از ابتدا وکلا پیگیری می‌کردند. در مجموع بحث دادخواهی حتماً منحصر به کارهای نظام قضایی ایران نیست اما نقطه شروع آن از نظر ما و نظر وکلا و آگاه داخلی و خارجی این بود که باید از نظام قضایی ایران باشد و اگر نظام قضایی ایران نتواند عدالت را برقرار کند، به سمت اقداماتی - برای مثال در ICC (دیوان کیفری بین‌المللی / دادگاه بین‌المللی لاهه) مطرح خواهد شد - می‌روند.

❖ آیا دلیل قانع‌کننده‌ای برای اینکه وسایل فرزندان شما بازگردانده نشده ارائه شده است؟

اسدی لاری: متأسفانه دلیل قانع‌کننده‌ای برای بازگرداندن وسایل بچه‌ها ارائه نشد. چه در خلال تحقیق و چه در مرحله رسیدگی در دادگاه بارها و بارها به صورت شفاهی و کتبی مطرح کردیم و حتی در مراجع بالاتر نیز اعتراض کردیم و این نهاد امنیتی که در واقع همان تیم شلیک‌کننده بوده از ابتدا دستور کارش این بود که تمام وسایل الکترونیکی و کارت شناسایی مسافران را جمع‌آوری و تخریب کنند چرا که می‌دانستند که با قشر فرهیخته‌ای از مسافران روبه‌رو هستند و حتماً عزیزان مادر خلال آن ۴ دقیقه شروع کرده بودند به فیلمبرداری و اگر اینها جمع می‌شد و اطلاعاتی که آن زمان بود، اقدام می‌شد، پرونده قطوری می‌شد علیه کسانی که این جنایت را انجام دادند. هیچ توضیحی به ما ندادند چرا که می‌دانستند هر توضیحی به ضرر آن‌ها خواهد بود.

سیاستمداران

اینها دست دولت احمدی‌نژاد را از پشت بستند

مسبح مهاجری، مدیرمسئول روزنامه جمهوری اسلامی در گفت‌وگو با خبرنگاران گفت: «ما زمان احمدی‌نژاد فکر می‌کردیم بدترین دولتی که در این کشور سر کار آمده، دولت احمدی‌نژاد است ولی الان می‌بینیم نه، همین دولت فعلی دست احمدی‌نژاد را از پشت بسته است. علت این وضعیت بدتر هم این است که احمدی‌نژادی‌ها و گروه دیگری تدریجاً از آنها، همه باهم دست‌اندرکار هستند. آن وقت فقط احمدی‌نژادی‌ها بودند؛ هر کاری می‌کردند، خرابکاری می‌کردند و خود اصولگراها به آن دولت می‌گفتند دولت انحرافی!» او ادامه داد: «چیزی که ما از اول می‌گفتیم ولی آنها بعدها گفتند و اعتراف کردند. الان، هم آن احمدی‌نژادی‌ها سرکارند و هم یک عده تندتر از آنها اضافه شده‌اند، به همین دلیل، بدتر از آن دوران است.» مهاجری در بخش دیگری درباره گسترش روند هاشمی‌زدایی در کشور گفت: «علت کلی این موضوع آن است که آقای هاشمی آدم بزرگی بود. خیلی طبیعی هم هست. آدم‌های بزرگ را نمی‌خواهند. حالا چرا؟ برای اینکه اگر آدم بزرگ، حرف‌هایش، کارهایش، افکارش، مطالبش مطرح شود، حالا از صداوسیما پخش شود، در مطالب روزنامه‌ها بیاید یا به شکل‌های مختلف مطرح شود، به گوش مردم برسد و به چشم مردم بیاید، اولین سوالی که به ذهن مردم می‌رسد این است که این آدم به این بزرگی را پس چرا نگذاشتید کار کند؟ ۲۰ سال چرا کنار بود؟ این همه مدت چرا او را سانسور کردید؟» او ادامه داد: «اصلاً فلسفه این سانسور این است. آدم بزرگ را نمی‌خواهند مطرح کنند چون کوچک بودن خودشان نمایان می‌شود و برای مردم سوال می‌شود و بعد مردم متوجه می‌شوند که اگر فلان جا، فلان مشکل و فلان بحران پیش آمد، به خاطر این بود که از این انسان بزرگ استفاده نکردید و از کوچک‌ها استفاده کردید.»

شلاق زدن به دلیل بی‌حجابی خلاف شرع است

محمدتقی فاضل‌میبدی، عضو مجمع محققین و مدرسین حوزه علمیه قم در گفت‌وگو با دیده‌بان ایران در خصوص حکم شلاق برای بی‌حجابی گفت: «در ابتدا اظهار تأسف می‌کنم از اجرای چنین احکامی که باعث وهن به دین و اسلام تلقی می‌شود. ما در احکام اسلام به‌ویژه احکام کیفری اسلام، باید روح قانون را در نظر بگیریم. بدین معنا که درنظر بگیریم مجازاتی که اعمال می‌شود چقدر تاثیر و جنبه بازدارندگی دارد. اگر حکمی را اجرا کنید که جنبه بازدارندگی و نتیجه ندارد، اجرائش مهمل می‌شود و کار درستی نیست. بر این باورم که شلاق زدن زنی به دلیل بی‌حجابی، خلاف شرع، عرف و عقل است.» او ادامه داد: «اگر حجاب انتخابی جرم است (که به نظر من نیست)، باید به‌گونه‌ای برخورد کرد که فردی که حجابش را کنار گذاشته است، متذکر شود. اگر با تهدید، زندان و شلاق فرد را متذکر کنیم، از حکم نفرت پیدا می‌کند. به باور من اصل اولیه دین، شفقت، رحمت و محبت است نه خشونت و غضب. در جامعه ما برخی از آقایان چه در خطبه‌ها و چه در جاهای دیگر بنایشان بر دعوای خشونت با هر پدیده‌ای است. این روش و منطلق باید عوض شود.» فاضل‌میبدی افزود: «و به نظر من اگر آقایان حاکمیت بخواهند مسئله حجاب را حل کنند، راهش این نیست که در ایستگاه‌های مترو حجاب‌بان بگذارند و دوباره دعوا و درگیری رخ دهد. چه لزومی دارد ما آنقدر هزینه بر کشور تحمیل کنیم برای کاری که نتیجه مثبتی هم ندارد. در هر صورت این نوع برخوردی که با حجاب اختیاری وجود دارد، در اسلام نیامده است.»